

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Beelden-Dienst Ende Vasten Met Haere Ceremonien Soo
Sy Ghebryckt Worden Vande H. Roomsche Kercke
Bevestight Met De H. Schriftvre Ende De HH. Ovt-Vaders
vande eerste 400. jaeren**

Hazart, Cornelius

T'Antwerpen, 1664

Het II. Capittel. Op-worpinghen van Partije uyt de Oudt-Vaders.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71387](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71387)

en onderhouden die Joodtsche onthoudinghe /
noch wy en oordeelense niet als onreyn die raec-
ken, die aenroeren, die smaecten, als oft sy door het
enckel raecken, roeren, oft smaecten van sekere spij-
sen onreyn werden ghelijck als de Joden / die
meynden / dat sy oock lichamelijck onreyn wer-
den / door het raecken alleen van sekere spijzen.
Maer / ghelijck Adam ende Eva hare siele ontrep-
nigh hebben met het eten van sekere spijse / niet
om dat sy quaedt was / maer om dat sy verboden
was ; alsoo segghen wy mede vande ghene die
verboden spijzen eten.

HET II. CAPITTEL.

Op-worpinghen van *Partije* uyt de Oudt- Vaders.

Eerste Opworpinghe.

Montanus is by de oude Kercke booz eenen ket-
ter ghehouden / om dat hy de eerste gheweest
is die werten ghemaect heeft van't vasten / ende
het onderschept van spijzen in-ghevoert heeft.

Antwoorde.

Voor eerst: 't is onwaerachtigh dat Montanus
den ketter / den eersten gheweest is die werten
ghemaect heeft van't vasten: want by Eusebius
lib 5, cap. 17 wiens ghetuyghentisse van Partije wordt
byghebrach / en staet niet anders in't Griec / als
dat hy * werten heeft ghestelt aen het vasten; sonder
eenigh ghewach te maecten dat hy den eersten is
gheweest. Maer dit woordcken (eersten) isser van
onse Partije, teghen den Griec'chen text by ghe-
voeght / namelijck van die van Basel in't jaer 1538.

* ο υνσετας
υποσηθους.

Anderz heeft de *Editte* van Robertus Stephanus, te Parijs in't jaer 1544.

Ten tweeden, 't is onwaerachtigh / dat hy het onderscheyt van spijzen heeft ingheboert: want ten eersten Eusebius en maecht hier van de minste mentie niet: ten tweeden/contrarie blyckt upt de ghetuyghenissen der *Qudt-baderen*/die ick boven booz-ghestelt hebbe *Tract. 2. Cap. 1. § 2.* alwaer oock die *Qudt-baders*/de welke Montanum hebben ghehouden booz ketter / het onderscheydt van sekere spijzen aen-nemen / ende booz goet houden: Hoe kan dit wesen / dat sy Montanum souden stellen onder de ketterz / om dat hy ingheboert hadde het onderscheydt van spijzen / ende dat die selve nochtang dat onderscheydt souden pzyisen / ende booz goedt houden?

Tweede Opworpinge.

Sozomenus, *libro 1. Cap. 12.* verhaelt dat den *Bisshop Spiridion* vleesch heeft boozghestelt / ten tijde van't *biertigh-daeghsche vasten* / aen eenen *Gast* die ober-ghekomen was.

Antwoorde.

Laet ons Sozomenum selbe hoozen spzeken: Hoe heelefdelijck / ende goedertierlijck / sepdit hy / dat *Spiridion* de *Gasten* placht te ontfanghen / sullen wy hier upt verstaen: Als nu het *biertigh-daeghsche vasten* aenstaende was / daer is semandt bande repse / op die daghen / tot hem ghekomen / op de welke hy ghewoon was saemen met de sijne te vasten / ende op eenen sekren ghestelden dagh te eten / naer dat hy eenighe daghen sonder eten oberghebzacht hadde. Soo *Spiridion* dan sagh dat sijnen *Gast* heel bande repse vermoept was: Wel aen / sepdit hy / *Dochter* / wascht eerst de voeten

ten van desen man / ende stelt hem daer naer spij-
sen voor. Maer soo de Maghet gheantwoordt
hadde / datter noch broodt in hups en was / noch
gheroost koozn (want het bereydtel van dese
saecken soude noodeloos geweest hebben ter oorz-
saecke van 't vasten) Spiridion, naer dat hy Godt
aengheroepen hadde / ende vergiffnisse gebeden/
heeft aen de Dochter belast dat sy vercken-bleesch
soude koken / het welck hy in hups hadde / ghes-
souten : 't welck ghekockt wesende / hy doet den
Gast met hem sitten aen taesel / ende heeft begost
van het voozghestelt bleesch te eten: hy berweckte
den Gast om saemen met hem te doen: Het welck
soo hy wepgherde te doen / seggende dat hy Chri-
sten was : Om dese oorzaecke / sepd Spiridion,
soudet min moeren wepgheren ; want de Schrif-
ture sepd dat alles repn is aen den repnen.

Daer hebt ghy het heel verhael van Sozomenus,
soo het leght.

Bemerckt hier ten eersten, dat Sozomenus sepd/
dat het viertigh daeghsche vasten aenstaende was: Ergo
soo en heeft Spiridion het bleesch niet vooz-gesteld/
als her nu metter daer het viertigh-daeghsche
vasten was : wanneer dan ? te weten op die da-
ghen / de welcke vooz dit vasten gingen / op de
welcke Spiridion met de sijne (ofte uyt besondere
deborre / ofte uyt kracht bande werten / die hy aen
de sijne besonderlyck ghestelt hadde / ghelijcker-
wijs nu ter tijdt noch gheschiedt hy verscheyden
Religieusen) ghewoon was te vasten. Wat doet
dit ter saecke / om te bescreyden de onthoudinghe
van bleesch in ons viertigh-daeghsche vasten:
Doch ghenomen dit waer in 't viertigh-daegh-
sche vasten gheschiedt /

Bemerckt ten tweeden, datter in het gantsch
hups van Spiridion gheene andere spijse en is te
binden gheweest als ghesouten vercken-bleesch:
Ergo dat Spiridion dit voozgestelt heeft / en is niet
gheweest uyt eenighe bynhepdt van dat te eten/
S 2 ofte

ofte te laeten / maer upt nootsaekelijckheyt /
 oversulckig en soude dat niet boozghestelt hebben /
 indien hy in sijn huys andere spijse hadde ghe-
 hadt.

Bemerckt ten derden, dat Spiridion, eer hy het
 bleesch boozstelde / verghiffenisse gevraeght heeft van
 Godt. Waer toe dit gevraeght / indien het onder-
 scheydt van sekere spijzen / in het viertrigh-daegh-
 sche vasten / by Godt gheene verbintnisse en
 maecte?

Bemerckt ten vierden, dat den Gast ghewep-
 gert heeft bleesch te eten / alleen om die oorsae-
 ke dat hy Christen was: Dies-volghende en moet
 Partije haer niet verwonderen / als wy segghen/
 dat sy gheene oprechte Christenen en sijn/de welc-
 ke bleesch eten ten tijde van 't viertrigh-daeghsche
 vasten.

Bemerckt ten vijfden, dat Sozomenus dit verhaelt /
 als wesende wat besondres / dat Spiridion aen sijn-
 nen Gast bleesch boozstelde inden vasten: Ergo
 soo en was het niet ghemeyn/bleesch te eten: Er-
 go het derben van bleesch inden vasten/ volghens
 dit verhael/en is niet nieuws/noch superstitieus/
 aenghesien die oude Christenen dat hebben ghe-
 pleeght / jae soo ghepleeght / dat sy wepgherden
 bleesch te eten / om dat sy Christenen waeren.
 Waer mede oock te ntere ghedaen wordt de booz-
 gaende eerste op-worpinghe van Partije, daer sy seyt/
 dat Montanus den Ketter het onderscheydt van
 spijzen ingheboert heeft.

Maer Partije meynt dat dese mijne boozgaende
 antwoorden wederlept worden met 't ghene Spiri-
 dion op 't leste daer hy boeght/ seggende: De Schrif-
 ture seyt dat alles reyn is, aen den reynen: Ergo Spiri-
 dion gheeft hier klaer te kennen / dat het gheooz-
 loft was bleesch te eten / ende niet teghen de wet-
 ten van 't vasten. Doch in dese woorden en is de
 minste kracht niet, want soo en soude hy te bozen
 gheene vergiffenisse ghebeden hebben van Godt/
 waer

waer 't saken dat hy niet ghebreest en hadde booz
eenighe schuldt: want daer de minste schult niet
en is/ ofte ghebreest woedt/ daer en is gheene ber-
ghiffentisse van noode: vreesde hy van schult/ ergo
soo moester jet ongheozloft wesen teghen de wet-
ten van 't vasten.

Waerom dan / sal jemant segghen / heeft Spiri-
dion aen desen Gast ghesepdt: Om dat ghy Christen
zijt, soudt ghy niet moeten weygheren vleesch t'eten?
want alles is reyn aen den reynen? de omstandigheden
selve wijsen de saecke uyt: want desen Christen
bermoept zijnde vanden wegh / ende wel weten-
de datter gheene andere spijsse in hups was / be-
halben het vercken-bleesch: soo merckte hy wel/
dat Spiridion dooz noodtsaeckelijckheyt ghedwou-
ghen was dat booz te stellen: ende soo de noodt-
saeckelijckheyt gheene wet en heeft / soo gaf hy/
met het weygheren van bleesch t'eten/ ghenoegh-
saem te kennen / dat hy dit niet en dede / om dat
het verboden was/ maer om dat het bleesch in sp-
selben onreyn was: Spiridion dan willende dese
verkeerde opinte hem afnemen / heeft ghesepdt:
'T en is gheene Christelijcke leeringhe / te seg-
ghen / dat eenighe spijsse in haer selben onreyn is:
want alles is reyn aen den reynen / naemelijck/
die ghestelt zijn in gheval van noodtsaeckelijck-
heyt / ghelijck wy nu teghentwoordelijck zijn/ de
wijle wy gheene andere spijsse en hebben als
bleesch.

Derde Opworpinghe.

Theodoretus *Lib 5. Hæretic. fabul. Cap. 9. de Abstinentiâ.*
sepdt / dat de Kercke niet en ghebiedt aengaen-
de de onthoudinghe van bleesch/ ofte andere seke-
re spijsen; maer dat dit de ghewoonte is der Ket-
teren.

Antwoorde.

De eyghen woorden van Theodoretus, zijn dese naer-bolghende: De Kercke en omhelst de onthoudinghe van wijn ende vleesch, ende andere spijsen niet, op de selve maniere ghelijck de Kettters dat doen: want de Kettters ghebieden van dese spijsen t'onthouden, als grouwelijck wesende. Maer de Kercke en ghebiet van dese niet: want sy en verbiet het ghebruyck niet daer van: Ende daerom andere ghenieten gherustelijck de toe-ghelaten ghenoechten, andere onthouden haer: ende niemant die rechtsinnigh is, veroordeelt dien die eet: want het onthouden, ende niet onthouden is inde vryheydt des ghe-
moets.

Daer naer besluyt hy met dese woorden: Soo overtuighen dan de heylighe Schriften de dwaelinghe vande Enkratiten, ofte die ghenoeemt worden, Onthoudende.

Het is klaer / ende seker / dat Theodoretus hier spreekt vande Enkratiten; soo moeten wy dan ondersoecken wat haere leeringhe eyghentlijck was / verckende het onthouden van sekere spijsen.

Wat gheruyght eerst, hier boven / Theodoretus selve / als hy seyd / dat dese kettters gheboden de onthoudinghe van sekere spijsen / om dat sy meyn-
den dat sekere spijsen onreyn waeren / ofte grouwelijck.

Ten tweeden, den H. Augustinus *Heresi* 25. Sy en eten gheen vleesch / seyd hy / ende hebben eenen grouwel van alle vleesch.

Ten derden, den H. Epiphanius *Heresi* 47. Sy verble-
den al dat leven on-fanghen heeft / daer van een grouwel hebbende / niet upt liefde tot de onthou-
dinghe / ofte van een heerlijck leven / maer upt byese / ende tubeldinghe / op dat sy door het eten van saken die leven / niet en souden verdoemt wor-
den.

Ten

Ten vierden, Anastasius Sinaita *Lib. 11.* Sp onthou-
den haer oock bande vruchten der boomen / als
wesende oorzaecke van sonde / om den boom die
ghenoemt wordt / den boom der onghehoorzamen-
hejde

Doeght nu eens dese gherupghenissen by de bo-
ben-ghemelde woorden van Theodoretus, ende ghy
sult klaer sien booz de oogh / datter niet een
enckel woordt en is / dat teghen ons strydt:
Want

Theodoretus seyd / dat de Kercke de onthouds-
ghe van wijn / vleesch / ende andere sekere spijzen
niet en omhelst / ghelijck als de Encratiten deden;
want dese hadden een groutwel van alle dat
bleesch was / soo Augustinus gherupghet: sy hielden
het vleesch ende wijn booz onreyn / soo Theodore-
cus gherupghet: sy hadden een groutwel van al dat
leven ontfanghen hadde / soo Epiphanius gherupghet
oversulckx sy onthielden haer van dierghe-
lijke spijzen booz altydt: sy onthielden haer niet
uyt liefde van marigheyt / maer uyt vreesse van
verdoemenisse / haer inbeeldende / dat de vruchten
der boomen in haer selven quaet ghetworden wa-
ren / r'sedert dat Adam, ende Eva ghesondicht had-
den / soo Anastasius gherupghet. Alsoo en doet de
rechtstintghe Kercke niet / seyd *Theodoretus*, want sy
en verbiedt het ghebruyck niet van dese spijzen, als oft
sy onreyn / quaet / ofte groutwelijcke waeren: noch
sy en verbiedt niet sulckx booz altydt; ende daer-
om is het inde vryheyt des ghemoets te onthouden, ofte
niet te onthouden. Merckt dat Theodoretus hier niet
een enckel woordt en heeft van het vasten / maer
dat hy alleenlijck handelt bande onthoudinghe
van sekere spijzen in't ghemeen: ende soo hy de
waere Kercke stelt teghen de Encratiten, segghende
dat de Kercke niet en doet soo als de Encratiten de-
den; soo en seyt hy anders niet / als / dat de Kercke
gheene altydt-duerende onthoudinghe en gebodt
van wijn / van alle vleesch / van al wat leven ont-

fanghen heeft / van vruchten / &c. hebbende daer
van een groutwel als van onreynne / ende quaede
dinghen/ghelijck als de Enkratiten deden. Wat doet
dit altemael teghen ons / aenghesien dat wy het
houden in dit stuck met de oude waere Kercke/
ende niet met de Enkratiten?

Vierde Opworpinge.

Chrysofomus *Homil. 10. in Genesim*: Sepdt opent-
lijck aen syne toe-hoorders / dat sy / oock op
de Vasten-daghen / soo sy niet vasten en kosten /
souden eten eer sy gaemen tot de Predicatie / er-
go soo stont het een jeder by te eten / of niet te
eten.

Antwoorde.

¶ **T**is waer dat Chrysofomus seyt / dat de ghene
niet en kosten vasten / souden eten / eer sy quae-
men naer de Predicatie / maer van hoedanighe
spreekt hy hier? Hoort syne eyghen woor-
den: Alder-liefste / seydte hy / indien ghy ter
oorsaecke van de krankheyt uws lichaems/den
heelen dagh niet en kout vasten/niemant die wijs
is en sal u daerom berispen: want wy hebben ee-
nen sachtmoedighen ende barmhertighen Heere/
die niets van ons en verpsecht / 't welck hoven
ouwe krachten sy. Indien hier eenighe tegenwoor-
digh zijn / de welke door de krankheyt van't
lichaem niet en kunnen vasten / en nachter blij-
uen / ick rade haer dat sy door haere krankheyt
souden besozght wesen / ende dat sy alsoo niet al-
leen en worden berooft van dese gheestelijcke lee-
ringhe / maer dat sy ghe-eten hebbende meerdere
necessitigheyt by brenghen: want daer zijn in der
waerheyt weghen / door de welke / meer als
door de onthandinghe/de deuren des betrouwens
tot

tot Godt konnen gheopent worden. Die dan spijse neemt / ende niet en can vasten / dat hy inldere aelmoessen ghebe / dat hy vperigher zynde gheboden / dat hy meerdere vlijtighepdt hebbe om te hoozen de Goddelijcke vpspraecken / de welke door de kranckhepdt des lichaems niet belet en worden : dat hy sich versoene met sijne vbanden / dat hy berghete de injurien : Die dit sal ghe daen hebben / sal vasten een waerachtigh vasten / 't welck Godt van ons vereyscht : want daerom ghebidt hy dese onthoudinghe / op dat wy remmende de dertelheden des vleeschs dat souden ghehoorsaem maecten / ende bequaem om de gheboden Godts te volghen. Tot noch toe Chrysofostomus.

Ick en can hier niet een woort binden teghen ons / maer alles tot ons boozdeel : want

Ten eersten, seyt Chrysofostomus : Dat de ghene die niet en connen vasten / ter oorsake van hare kranckhepdt / niet ghehouden en zijn te vasten ; dat seggen wy mede.

Ten tweeden, seyt hy / dat de ghene die ter oorsake van hare lichamelijcke kranckhepdt ghercuseert zijn van vasten / souden dat ghebreck vervullen met aelmoessen te gheben / met bidden / met het woort Godts te hoozen / &c. So segghen wy oock.

Ten derden seydt Chrysofostomus , Dat het een oprecht / ende waerachtigh vasten is / het welck met dierghelijcke goede wercken ghemenghelt wordt ; andersints en is het niet oprecht ; dat segghen wy al mede ; naemelijck als onse Predicanten in het veertigh-daeghsche vasten niet alleenlijck en verwecken tot onthoudinghe van sekere spijzen / maer naemelijck tot onthoudinghe van sonden / ende het doen van besondere goede wercken.

Ten vierden seyt Chrysofostomus dat de onthoudinghe van Godt gheboden is / ende dat / om te temmen

de dertelheben des vleesch; dat is mede ons eyghen leere.

Daer is altemael dat Chrysoftomus hier seyd/ ende dat altemael doet booz ons / ergo te verghes; komt Partye ons met dese plaetse bestrijden.

Vijfde Opworpinge.

Augustinus *Lib. 30. contra Faustum Cap. 5.* seyd/ dat de Christenen van synen tijdt bycans allegaer sich onthielden / naemelijck in't vierctigh-daeghsche vasten / niet alleen van vleesch / maer oock van sekere vzychten/ min of meer als jemandt wilde/ ofte kost.

Merckt/ seght Partye dat de Christenen ten tijde van Augustinus niet allegaer heertigh dagen en vasteden / maer soo Augustinus seyt / bycans allegaer. Ergo soo en was het aen allegaer niet gheboden te vasten: Verhalben seyt Augustinus, dat sy haer onthielden van vleesch/ ende van vzychten: maer soo een seder begheerde / of koste: Ergo het stont haer by/ sulckx te doen/ of te laeten.

Antwoorde.

Wat konnen wy meer wenschen tot ons booz deel / als dat de Christenen ten tijde van Augustinus vierctigh daghen hebben ghevast / ende op dien tijdt haer onthouden van vleesch / ende andere spijzen?

Doch dat Augustinus seyd/ dat sy niet allegaer en vasteden/ dat gheschiet by ons mede? want siecken/ en krancken worden by ons ontslaghen van't vasten. Nu / dat Augustinus hier spreeckt van siecken en krancken/ blijkt hier uyt / als hy seyt dat sommighe vasteden / dan soo veel als sy kosten, wat is dit anders te segghen/ dan soo veel als
de

de swackheyt haers lichaems toellet/eben als wy hier bozen hebben ghehoort uyt den H. Chryso-
mus.

Maer Augustinus boeghter by / dat sy haer onthielden van spijsen / soo veel als sy begheerden: dat is waer: Doch Augustinus spreekt hier van tweederley soorten van spijsen / te weten / van vleesch, ende van sekere vruchten der aerden: van't vleesch en seydt hy niet dat de Christenen haer onthielden / soo sy begheerden, maer wel van vruchten, in dier boeghen / dat den eenen meer soorten van vruchten dersde / als den anderen: Dit gheschiedt mede by ons: want daer en is gheen seker ghebodt van. Ergo hier en is wederom niet reghen ons / maer alleg ter contrarien tot ons boozdeel.

Sesde Opworinghe.

Kernitius 4. *Parte Exam.* pag. 460. soude gheerne aen de eenboudighe wijs maecten / dat de Roomsche Kercke in het onthouden van sulcke spijsen over-een-komt met de oude Ketterg / namelijk Tatianen, Manichéen, Priscillianisten, &c. De welke haer oock van sekere spijsen onthielden.

Antwoorde.

Wat de Tatianen, ofte de Encratiten aengaet (de welke Discipelen waren van Tacianus:) Wy moeten hier van bozen spreken den H. Epiphanius *Heresi de Encratitis*: Sy verbieden / seyt hy / al dat leven ontfanghen heeft / om dat sy daer van een grouwel hebben / niet uyt liefde van onthoudinghe / ofte van een heerlijk leven / maer om de vrees / ende verbeeldinghe die sy hebben van niet beroozdeelt te worden door het eten van't ghene dat leven heeft.

Heel

Heel contrarste doen wy; want wy onthouden ons van sekere spijzen / niet om dat wy daer van een groutwel hebben / ofte upt breefe / ende inbeeldinghe dat die spijzen onreyn zijn / ende diegvolghende ons upt haer selven kunnen besmetten / maer upt liefde van onthoudinghe / ende van een eerlijck leven.

Wat nu de Manichéen raeckt / ende haere discipelen / hier van spreekt den H. Augustinus aldus *Lib. de Hares. Cap. 46.* Sy en eten gheen vleesch / als of van de doode / ofte gheslachte Schepselen de Goddelijcke substantie gheblucht ware / ende niet anders ober ghebleven en waere / hel welcke niet weerdigh en sy in den buck der uptberkozene ghesupbert te worden: Sy eten oock geen eperen / ghelijck als of die oock sterben / als sy ghebroken worden / segghende datmen gheene doode lichamen en moet eten. Sy en drincken gheenen wijn / segghende dat het de galle is vanden Prince der dupsternissen.

Wengaende de Priscillianisten, soo spreekt hier van den H. Augustinus *Suprà Cap. 70.* Dese ketterij / seyde hy / vlucht het vleesch / als wesende onsupbere spijse.

Niet van al dit en doet noch en leert de Roomsche Kercke / soo heeft van Kemnitius groot ongelijck van ons te stellen in't ghetal van dese boozseyde ketterij.

B E S L U Y T.

Ick en kan dit Tractaet niet beter / noch bequamer besluypen / als met de eyghen woorden vanden hoogh-gheleerden Hugo Grotius *In Appendice ad Antichrist. Pag. 84.* Ende luyt aldus:

Het vasten op ghewoonelycke tijden, is oock ten tijde van *Iranus* onder de Christenen in't ghebruyck gheweest: *Hieronimus* oordeelt het noch ouder te wesen. Heel Oosten hout die nu strengher als die van't Westen, die van de

de Roomsche Kercke niet afgheweken en zijn. Den Paus, ende de Bisschoppen die in eene ghemeynschap met hem zijn, en verwerpen die swaere vastens van heele daeghen niet; maer om dat de ghesontheydt, ofte oeffeninghen, ofte maniere van vele, het selve niet en verdrighen; soo is inde plaetse van't vasten eene onthoudinghe inghestelt van vleeschachtighe, ende al te voedtsamen kost: Soo dat oock van dese ghematighden reghel, ofte wet ontslaghen worden den ghenen, welcker ghesondtheyt, 't selve niet toe en laet. Den tijt inde welcke dese onthoudinghe geschiedt, is de lente, als wanneer het bloedt aldermeest tot de onkuyscheydt ontsteken wort. Wat is hier tyrannigh? Wat strijdt hier teghen den Apostel? Wat is hier niet prijsbaer? Wat eene groote duyvelrije ist, dese soo voor-sichtighe ende maetighe instellinghe, als duyvelsche te verdoemen?

Tot meerdere eere Godts.

F I N I S.

Facul-